

Vant NM i filosofi med tekst om kunnskap og bevissthet

INTERVJU: Årets vinner i NM i filosofi, Bendik Sparre Hovet, fra Oslo Katedralskole fikk reise videre til Roma for å delta i OL, der han sikret seg sølvmedalje. Salongen har intervjuet Hovet og publiserer vinnerteksten.

Av Solveig Nygaard Selseth, bachelorstudent i informatikk ved UiO.

Vinnerteksten i norgesmesterskapet setter seg fore å undersøke hva kunnskap er. Vinner Bendik Sparre Hovet tar utgangspunkt i definisjonen av kunnskap som sann, berettiget oppfatning, og tar oss på en reise gjennom filosofihistorien i undersøkelsen av vår evne til å nå sannhet og dermed kunnskap.

Hovet har oversatt teksten sin til norsk for Salongen, og teksten er publisert under intervjuet.

Gratulerer med gull i NM i filosofi og sølv i OL i filosofi. Hvorfor valgte du å delta i NM?

Før jeg begynte med faget «Historie og filosofi» på skolen hadde jeg brukt mye tid på å tenke over abstrakte spørsmål, og etter hvert også på å lese hva kjente tenkere selv hadde tenkt. Jeg syntes derfor at å konkurrere innenfor tenking virket utfordrende og givende, og en spennende måte å se hvordan jeg sammenliknet med andre. Da jeg først deltok var filosofilæreren min, Trine Rogndokken, veldig flink til å oppmuntre oss til å delta.

Som vinner på nasjonalt nivå ble Hovet ble invitert videre til å delta i OL i filosofi som fant sted i Roma i mai. Sammen med ham dro også sølvvinneren i NM, Emily Nerland.

Hvordan var det å delta på OL i Roma?

OL i Roma var først og fremst interessant på grunn av menneskene vi traff, og alle samtalene vi hadde. Det er noe helt spesielt å snakke med mennesker du aldri har truffet før, og som kommer fra en helt annen kultur enn deg, eller bare en annen del av samme kultur, om ting du ikke engang kan snakke om med de du har vokst opp med. Særlig når så å si alle deler en interesse for filosofi og å tenke. Dessuten var den andre representanten fra Norge, Emily Nerland, også fra Oslo Katedralskole. Det er veldig sjeldent at to fra samme skole kvalifiserer seg, men å reise med en nær venn gjorde at vi begge følte vi var mer komfortable og fikk mer ut av Olympiaden. Det gjorde også at vi ble mer kjent med de andre deltakerne. Konkurransen varte tross alt bare fire timer i starten av oppholdet, så selv om det er noe av det mest intense jeg har vært med på, var det menneskene jeg møtte som ga størst inntrykk. Og selvfølgelig er det å oppleve Roma alltid like fantastisk.

Har du hatt noen spesiell interesse for filosofi fra før?

Jeg har alltid hatt en veldig introspektiv og undrende personlighet, og tenkte ofte på filosofiske problemstillinger før jeg visste hva filosofi var. Det at filosofi er opptatt av spørsmål så å si alle mennesker stiller seg i løpet av livet tror jeg er filosofiens største styrke. Selv om faget har fått rykte på seg for å være elitistisk og håpløst teoretisk så prøver filosofien å svare på de spørsmålene som nesten alle stiller seg selv. For eksempel hvordan kan jeg vite hva som er sant? Hvordan skal jeg leve et godt liv? Hva er døden, og hva skjer når du dør? Det var den opplevelsen jeg hadde av filosofi da jeg først ble introdusert til det. Særlig at den taklet disse spørsmålene helt direkte og på en såpass klar måte: Den særegne klarheten og systematikken i grunnleggende filosofisk tenkning gjorde at det i hvert fall i starten ble enklere å navigere seg gjennom svarene på disse evige spørsmålene.

Hva er filosofi for deg?

Å kjeppjage én eller flere tanker gjennom hodet mitt til jeg enten tar igjen tanken, eller til jeg blir så sliten at jeg må fortsette å jage den senere. Ofte er filosofien definert som en rigorøs måte å tenke på, en systematisk måte å bruke logikk og tankeevne til å stille spørsmål og svare på de mest grunnleggende spørsmålene. Men for å kunne tenke så systematisk kreves det veldig mye konsentrasjon, så det å i det hele tatt fullstendig fokusere på én tanke over en lengre periode føles ofte veldig som å kjeppjage den helt til jeg kommer nærmere å forstå den. Noen tanker jager heller meg, i at jeg ikke klarer å la være å tenke på dem. Å jage tanker samtidig som jeg er oppslukt av en hovedtanke jeg ikke kan rømme fra gir meg ofte de mest interessante innsiktene.

På en måte er denne måten å tenke på mer visuell, og kanskje i utgangspunktet mer intuitiv, enn den rasjonelle oppbygningen analytisk filosofi mener filosofi skal ha. Men selv om jeg er enig i at akademisk filosofisk tenking bør være systematisk og rigorøs, tror jeg også at filosofien overser en del sannheter hvis den kun skal prøve å oppnå rasjonell forståelse, av den enkle grunn at jeg ikke tror at verden eller mennesket er fullstendig rasjonelle. Til en viss grad er jeg enig med Nietzsche, som skriver at rollen til filosofene, særlig nå som filosofi nesten utelukkende er definert som analytisk filosofi, burde endres til å bli skapere av tanker heller enn «nøytrale» analytikere. Men jeg tror ikke vi burde gravlegge idealet om at deler av verden kan forstås rasjonelt, som på mange måter har vært utgangspunktet for vitenskapen. Rasjonalitet burde heller være et redskap for filosofien, selv om det ikke er det eneste filosofien er.

Hvordan ble du først introdusert til filosofi?

Gjennom en blanding av Carl Jungs personlighetshetspsykologi, mytologi, fantasibøker og nysgjerrighet. Jeg var veldig interessert i å analysere og forstå karakterene i bøkene jeg leste, menneskene rundt meg og meg selv. Så jeg brukte mye tid på å sette meg inn i forskjellige personlighetsteorier. Hovedsakelig Jungs teori om kognitive funksjoner, men også Enneagrammet, The Big Five og den litt mindre nyanserte og faktabaserte MBTI (Myers-Briggs Type Indicator).

Men da jeg var 12- 13 fant jeg Marcus Aurelius' *Til meg selv* i en bokhandel. Jeg hadde hjulpet Gome (*bestemor* på setesdalsk) med noe arbeid så hun hadde lovet at jeg kunne få velge en hvilken som helst bok fra bokhandelen. Jeg ble veldig fascinert av at *Til meg selv* handlet om Aurelius' egne personlige tanker, og også hans råd om hvordan man skulle bli et best mulig menneske gjennom stoicismen, så det var den boken jeg valgte. Det at den var skrevet av en romersk keiser hadde nok også en del å si. Jeg var veldig opptatt av gresk og romersk kultur og mytologi, som også var en del av grunnen til at jeg valgte å starte på Oslo Katedralskole slik at jeg kunne ta latin det første året.

Hva leste du videre?

Etter at jeg leste *Til meg selv* har jeg ikke hatt strengere rammer enn at jeg har lest det som har interessert meg. Mye har vært relatert til psykologi og sinnet. Derfor har jeg lest nesten alle de kjente verkene til Nietzsche, bortsett fra *Menneskelig, altfor menneskelig* og *Den muntre vitenskapen*. I tillegg hadde jeg etter at jeg leste Aurelius en periode hvor jeg var veldig opptatt av livsfilosofi (som jeg absolutt ikke er i nærheten av ferdig med) som gjorde at jeg leste noen av hovedverkene til Søren Kierkegaard. I samme periode leste jeg også bøker av blant andre Platon, Aristoteles, Freud, Camus, Boethius og C.S. Lewis før jeg gikk over til bevissthetsfilosofier som Thomas Nagel, Daniel Dennett og David Chalmers. Det er mest bevissthetsfilosofi jeg har vært opptatt av i det siste, spesielt implikasjonene sannheten om bevissthet kan ha på verdensbildet vårt, og menneskets og vitenskapens plass i universet.

På hvilken måte ser du for deg at verdensbildet vårt kan endre seg?

Verdensbildet jeg tenker på har å gjøre med forholdet mellom vår subjektive jeg-oppfattelse av virkeligheten og den objektive virkeligheten rundt oss. For å gi en grov skisse på den historiske utviklingen til dette verdensbildet, så kan vi si at Platon og Kristendommen introduserte tanken om at mennesket egentlig er en sjel som er evig og grunnleggende skilt fra den fysiske verden til Vesten. Denne måten å se på forholdet mellom sjelen og verden ble dominerende i Vesten, med kanskje noen få unntak, fram til i hvert fall opplysningstiden. [Descartes](#) formulerte en mer spesifikk versjon av dette synet i sin dualisme: Ideen om at verden består av to grunnleggende separate deler: sjel og materie, hvor bevisstheten kommer fra sjelen. Men med opplysningstiden og moderne vitenskap kom også materialismen, tanken om at alt, også bevisstheten, kun er fysisk materie. I akademisk filosofi er materialisme nesten totalt dominerende. Filosofer og vitenskapsmenn som Daniel Dennett, Gilbert Ryle og Julien Musolino argumenterer for at opplevelsen av at du er bevisst, at du er en egen person, kun må være en illusjon skapt av neuroner og celler i hjernen.

Problemet med materialisme er at det egentlig ikke kan forklare hvordan, og i hvert fall ikke hvorfor, mennesket er bevisst. Kanskje vitenskapen en gang kommer til å klare det. Men for å være ærlig tror jeg ikke det er mulig å forklare bevissthet kun som fysisk materie først og fremst fordi

bevisstheten per definisjon er et førstepersons perspektiv, og derfor ikke kan observeres fra et tredjepersons perspektiv som materialistisk vitenskap må innta. Du kan ikke se opplevelsen av å ha vinden mot ansiktet utenfra, den må oppleves innenfra. Og bare tenk hva det vil si hvis det stemmer at vitenskapen ikke kan forklare noe så fundamentalt som bevisstheten! Det betyr at vi må seriøst utvide hvordan vi oppfatter virkeligheten til å være noe mer enn bare det som kan observeres og måles, som også inkluderer bevissthet.

En eldgammel teori som er blitt gjenoppdaget av noen sinnsfilosof, særlig David Chalmers, er panpsykisme. Panpsykisme går ut på at bevissthet, eller potensialet for bevissthet, eksisterer i alle ting, det innebærer også rent fysiske ting. På en måte virker teorien litt søkt, men jeg begynner mer og mer å lure på om det er mest fordi den er utenfor vårt nåværende paradigme. At bevissthet på en eller annen måte er helt fundamentalt for eksistensen vår er det i hvert fall ingen tvil om, men hvordan ... Her er det i hvert fall mye filosofi som fremdeles ikke er ferdig tenkt ut!

I tillegg til å lese filosofi har du også være med på å starte et arrangement for politiske foredrag på skolen. Hva går det ut på og hva slags effekt har arrangementet hatt på dine medelever og deg?

I fjor startet jeg opp elevlaget Plunsj (politisk lunsj) med en medelev. Plunsj går ut på at vi inviterer foredragsholdere til å komme og holde foredrag i midttimen om et tema elevene er interessert i. Da blir det et kort foredrag først, og så åpner vi for spørsmål og diskusjon fra salen. Hittil i år og i fjor har vi hatt Bjørnar Moxnes, Lan Marie Nguyen Berg, daværende utviklingsminister Nikolai Astrup, daværende justis- og innvandringsminister Tor Mikkel Wara, Jonas Gahr Støre, finansminister Siv Jensen og Audun Lysbakken som foredragsholdere.

Det å få oppleve å stille spørsmål til toppolitikere i en midttime er veldig unikt, og viser på mange måter hvor jordnære mange norske politikere egentlig er. På TV og i media må politikere nesten ha på seg en maske. De må fremstå på en spesiell måte ovenfor velgere, og de må holde seg innenfor (eller bevisst utenfor) det som er «politisk korrekt». Men på Plunsj-møtene forsvant den masken litt. De fleste politikerne svarte på spørsmål fra elevene, og tonen ble generelt mer uformell. Den største effekten er kanskje at de som allerede har sterke meninger om politikk blir eksponert for politikere som virkelig utfordrer forforståelsen deres, mens de som ikke er så opptatt av politikk tenker litt mer over politiske spørsmål. Uansett er det veldig positivt at elevlaget får minket avstanden mellom elevene og de som styrer samfunnet.

På hvilken måte tenker du allmennheten kan benytte seg av filosofi?

Filosofi kan hjelpe oss til å tenke nyansert og bli mer bevisst på hvor våre egne tanker kommer fra. Filosofien blir som et speil hvor du ikke bare ser dine egne tanker klart for første gang, men også ser hele rekken av mennesker som står bak deg og hvisker deg i øret hva som er rett og hva du bør tenke. For uten å ha tenkt over hvordan idealene, moralen og tankene våre har utviklet seg, er man fullstendig prisgitt den måten å tenke på som man er vokst opp med. Først når man har tenkt over dette kan man høre hva alle historiens filosofer hvisker inn i øret ditt, og svare «ja», «nei» eller

«tja». Filosofien er derfor livsviktig for å kunne bli en egen person. Og fordi filosofi også lærer deg å tenke nyansert, tror jeg det er en av de viktigste egenskapene menneskeheten har et desperat behov for nå som vi får mer og mer polarisering og informasjonsoverflod.

Filosofi er også en av de viktigste nøklene til å utvikle seg selv. På mange måter er det den mest verdifulle måten alle kan benytte seg av filosofi. Filosofi kan brukes til å lage en overordnet idé over hva man vil med livet sitt, hva det betyr. Den lar deg bli bevisst ditt eget verdensbilde, og selv bygge det ut videre. Livsfilosofien er kanskje ikke respektert innenfor akademisk filosofi, men det syns jeg blir for snevert og fantasiløst. Det å bruke tanken til å bli mer kjent med seg selv og få et mer fullstendig liv er en av filosofiens største gaver.

Jeg antar du ønsker å fortsette å drive med filosofi en god stund fremover, men ser du for deg å ta en formell utdannelse i filosofi eller noe lignende i fremtiden?

Nå skal jeg faktisk begynne på profesjonsstudiet i psykologi som en start, og planlegger der å lese filosofi på siden. Allikevel kommer filosofien til å være en sentral del av psykologistudiet, fordi jeg mener at veldig mange spørsmål innenfor psykologi, spesielt de eksistensielle spørsmålene, ikke kan besvares uten filosofi. Dette gjelder også spørsmål om bevissthet og personlig utvikling. Psykologi som fag er dessuten i en slags identitetskrise om hvorvidt det skal være et fullstendig naturvitenskapelig fag eller om det også skal akseptere det filosofiske og humanistiske grunnlaget det har, og jeg tror et psykologifag som skal hjelpe og forstå mennesker er helt avhengig av et filosofisk perspektiv. Foreløpig håper jeg å etter hvert fullføre noe av graden min på et amerikansk universitet. Det går jo bare hvis jeg klarer å få stipend til det, men det er jeg villig til å jobbe for slik at jeg kan studere og få en grad i psykologi og filosofi sammen.

Til slutt, hva leser du nå?

Akkurat nå leser jeg både *Beyond Good and Evil* av Nietzsche for andre gang og *Heart of Darkness* av Joseph Conrad. Temaene i begge bøkene er utemmet natur og opplevelsen av å besøke mennesket som fremdeles ikke er temmet av moderniteten er overraskende like. Det er morsomt å se hvordan så ulike bøker på en måte utforsker mye av det samme territoriet i menneskesinnet, selv om de trekker ganske forskjellige konklusjoner. Denne sommeren var jeg på en måneds interrail i Europa med tre venner, og da leste alle fire *When Nietzsche Wept* av Irvin D. Yalom. Jeg setter veldig pris på mye av Yaloms arbeid og tanker, så det var utrolig givende å lese og diskutere den boken.

LES OGSÅ: [Filosofi, frihet og lydighet](#)

Under NM i filosofi får deltakerne velge mellom noen oppgaver som de baserer sin tekst på. I oppgaven Hovet valgte ble deltakerne ble om å drøfte spørsmålet «Er en sann, berettiget oppfatning kunnskap?» Hovet har valgt å ta oss med på en reise gjennom filosofihistorien i jakt på en sterkere forståelse av kunnskap i lys av denne definisjonen.

Vinnerteksten:

Jeg opplever, altså kan jeg vite?

Av Bendik Sparre Hovet

I dette sammensuriet av kompliserte filosofiske konsepter ligger et spørsmål som på mange måter er det viktigste spørsmålet i filosofien. Nemlig «hva er [kunnskap](#)?», og «hvordan kan vi vite om kunnskapen vår faktisk er sann?» Filosofi betyr «kjærlighet til kunnskap», så sann kunnskap er på en måte byggesteinen i all filosofisk undersøkelse. Edmund L. Gettier spør hvorvidt «en sann, berettiget oppfatning» kan grunnfeste kunnskap, og det er en interessant nyanse i dette spørsmålet som skiller seg fra vanlige epistemologiske diskusjoner om kunnskap. Gettier spør om en oppfatning kan gjelde som kunnskap hvis den er «berettiget» og «sann». Ved første øyekast kan man nesten tro at dette er noe jeg enkelt kan besvare basert på ordenes respektive definisjoner. Hvis jeg definerer 'kunnskap' som «noe man vet om begreper eller verden, som er korrekt», og 'sann' som «noe som ikke er feil», så vil definisjonene lede til konklusjonen at hvis noe er sant, så er det kunnskap. Men hvordan kan jeg vite om en oppfatning både er berettiget og sann? Ved å se på de kriteriene vi har for kunnskap og kritikken av disse, skal jeg i dette essayet forsøke å finne ut hvordan oppfatningene våre kan være berettiget og sanne i den forstand at de teller som kunnskap.

I dag er det fremste eksempelet på kunnskap, det de fleste vil være enige i at er kunnskap som er sann i henhold til den fysiske verden, konklusjonene fra vitenskapen. Vitenskap er basert på den hypotetiske deduktive metoden, som går ut på at en forsker har en falsifiserbar hypotese om noe i den fysiske verden, og deretter gjennomfører et eksperiment som tester hvorvidt hypotesen er korrekt i henhold til den fysiske verden. Andre forskere forsøker deretter å gjennomføre forsøket på samme måte, og hvis nok forskere tester hypotesen og får den samme konklusjonen, kan vi kalle konklusjonen en teori. Dette er ikke absolutt kunnskap, men det er det nærmeste vi kommer kunnskap om den fysiske verden. Men vitenskapen, i likhet med alle grener av kunnskap, er avhengig av visse kriterier og antakelser for at vi skal kunne konkludere med at kunnskapen vi får fra den er kunnskap i den forstand at det er både sant og berettiget. For å kunne anta at konklusjonene fra vitenskapen er kunnskap, må vi anta at det finnes en fysisk verden, og at vi er i stand til å observere denne verdenen slik den faktisk er. Da kan man stille spørsmål ved om vi må basere all kunnskap på visse grunnleggende premisser som vi må tro på uten en egentlig begrunnelse, og om det betyr at «berettigete», sanne oppfatninger vi får fra vitenskapen dermed ikke egentlig er kunnskap?

For å forsøke å svare på dette spørsmålet ved å se på filosofihistorien, er det naturlig å starte med Platon og hans formlære. Platon mente at det eksisterer en evig og fullstendig sann idé bak hver fysiske ting og hvert abstrakte konsept; fra skoen på foten din til det moralske kompasset som får deg til å insistere på at alle skal behandles rettferdig. Dette betyr at sannhet er kunnskapen om disse evige idéene, eller *formene* som Platon kalte dem. Alt en forsker konkluderer om den fysiske verden er altså kun oppfatninger basert på observasjoner som er mangelfulle i sin natur, nettopp fordi forskeren kun observerer skyggene av den sanne kilden til kunnskap, som er formene. Uansett om vi aksepterer Platons argument om former eller ikke, så viser tankene hans at hva som er sann kunnskap kan variere utfra hvilket utgangspunkt man har for hva som gjelder som kunnskap. Hvorvidt våre sanne, berettigete oppfatninger er kunnskap varierer altså med hvilket utgangspunkt vi baserer definisjonen av kunnskap på, og Platons utgangspunkt for kunnskap er så å si det motsatte av å studere den fysiske verden.

Tvilen som kan komme fra denne erkjennelsen blir fulgt til ytterpunktet av David Hume og hans skeptisisme. Hume var empirist og mente at vi bare kan få kunnskap gjennom sansene våre. Men Hume var også en skeptisist, som betyr at han tvilte på om det sansene våre viser oss av verden faktisk er sant. Stikker man for eksempel en rett pinne halvveis ned i vann, ser det ut som den delen av en pinnen som er under vann bøyer seg der den treffer vannoverflaten. At pinnen bøyer seg er allikevel bare en illusjon, og det er mange andre eksempler på at sansene våre ikke viser virkeligheten korrekt. Hume konkluderer derfor at oppfatningene våre kan virke både sanne og berettigete, men at de aldri vil utgjøre sikker kunnskap. [Immanuel Kant](#) svarer ved å argumentere at virkeligheten er delt inn i den [fenomenuelle](#) verden, hvordan verden ser ut for mennesker, og den [nomenuelle](#) verden, hvordan verden faktisk er. Kant mener at vi kan ha kunnskap om *das Ding für mich*, altså den fenomenuelle verden, siden verden slik den ser ut for oss per definisjon er verden slik den ser ut for oss. Derimot kan vi ikke ha kunnskap om *das Ding an sich*, verden i seg selv, fordi det menneskelige perspektivet vårt aldri gir oss tilgang til den nomenuelle verden. Derfor er Kant enig med Platon i at vi kan ha en sann, berettiget oppfatning som gjelder som kunnskap. Imidlertid kan denne oppfatningen aldri omfatte den nomenuelle verden, som vil si at Kant skiller seg fra Platon ved å mene at vi aldri kan oppnå kunnskap om den virkelige virkeligheten.

I Kants oppdeling av verden i *den virkelige verden* og *verden slik vi oppfatter den* kan man kanskje se et fundamentalt problem i menneskets søken etter kunnskap. Ønsket vårt om å ha kunnskap som er fullstendig sikker gjør at vi iherdig forsøker å begrunne absolutt kunnskap, noe som igjen fører oss lenger og lenger fra den faktiske kunnskapskilden vi operer utfra i dagliglivet. Kant kan gi kunnskapen vår om den fysiske verden en viss begrunnelse og sikkerhet, og da blir kriteriet for en sann, berettiget oppfatning en oppfatning som er rasjonelt berettiget og som stemmer med observasjoner fra den fysiske verden. Dette er definisjonen av sannhet som moderne vitenskap til en viss grad bruker, og definisjonen som er mest allment akseptert. Hvis vi videre følger perspektivet til vitenskap og materialisme, kan vi også se at vi kan gå lenger enn Kant og mene at vi ikke trenger den nomenuelle verden, fordi kunnskap om den fysiske verden er det kunnskap er. Som allerede nevnt under diskusjonen om sannhet i vitenskapen så må denne kunnskapen konstant testes, som gjør at det platonske konseptet om sann kunnskap må vike for sannsynlighet

berettiget i rasjonalitet og observasjon. Men selv med denne definisjonen av berettiget kunnskap kommer vi ikke unna antakelsene om at den fysiske verden faktisk eksisterer, og om vi kan si noe riktig om den fysiske verden uten å først undersøke det vi observerer den fysiske verden gjennom, sinnet vårt.

Som mennesker er perspektivet vårt knyttet til hver eneste tanke og observasjon vi har. Descartes beskrev dette da han konkluderte med at det eneste vi faktisk kan vite er at vi tenker, og siden det må være noe eksisterende som tenker, så må også vi eksistere. Cogito, ergo sum. Men i Descartes' konklusjon ligger det også noen ubegrunnede antakelser. Først og fremst at «jeg» er denne tingen som tenker, og dessuten at tenking er et så sikkert grunnlag for vår opplevelse av den eksterne verden som Descartes trodde. Derimot kan man argumentere for at det å ha et subjektivt første-persons perspektiv, opplevelsen av at jeg er, kommer før det faktum at jeg kan tenke. For å så ta dette argumentet videre, vil det si at den subjektive første-persons opplevelsen av verden som blir kalt bevissthet også kommer før vi oppfatter verden. At vi *har* en, eller *er* en, bevisst opplevelse skaper et stort problem for alle forsøk på å begrunne kunnskapen vi får fra vitenskapen gitt Kants teori om at vi kan ha imperfekt kunnskap om den fysiske verden, for det leder oss tilbake til spørsmålet om vi kan vite at den fysiske verden er ekte.

For å unnsnippe denne spiralen av usikkerhet skal jeg forsøke å se om vi kan finne et utgangspunkt for sannhet i det faktum at alt vi ser er fra vårt eget subjektive perspektiv. At virkeligheten fundamentalt sett er opplevelse kan selvsagt lede oss rett inn i metafysisk idealisme: ideen om at den fysiske verden rett og slett er skapt av vår egen bevissthet. Hvis vi derimot antar at alle mennesker, og ikke bare en selv, har dette bevisste første-persons perspektivet på verden, kan vi allikevel finne et felles utgangspunkt. Dette er kanskje en stor antakelse, men for å kunne få sann, berettiget kunnskap tror jeg vi må ta utgangspunkt i det som i det hele tatt gjør oss i stand til å kunne tenke på disse spørsmålene og kommunisere overhodet, det vil si bevissthet. Hvordan man kan basere kunnskap på bevissthet er et dilemma jeg foreløpig ikke har noe svar på, men det faktumet at alt jeg gjør og tenker er basert på opplevelsen jeg har av bevissthet virker derfor som grunnlaget all annen kunnskap også er basert på. Det er ingen tvil om at bevissthet introduserer en haug med filosofiske problemer, hvor de relevante er sinn-kropp problemet og å forene sinn og materialisme. Men når vi diskuterer sikker kunnskap og om kunnskap kan være sann eller berettiget, tror jeg det er viktig å innse at selv om vi må anta at noen av de oppfatningene vi har om den fysiske verden er kunnskap, er det nesten en motsetning til verdens usikre og uregelmessige natur å anta at vi kan berettigete oppfatningene med fullstendig sikkerhet.

Konklusjonen er da at en sann, berettiget oppfatning kan være kunnskap avhengig av hva kriteriet vi legger til grunn for å definere kunnskap. Tvil over om vi faktisk kan stole på sansene våre og rasjonalitetens evne til å gå hinsides sansene våre skaper et stort, og kanskje til og med umulig problem om hvorvidt vi noensinne kan få sann kunnskap. Vi kan allikevel finne en viss visshet i Kants definisjon av kunnskap som en oppfatning som er rasjonelt berettiget og som stemmer med den fysiske verden. Uansett om dette er en absolutt sannhet eller ikke lar det oss handle som om

den fysiske verden er virkelig. Men om denne oppfatningen er sann og berettiget er et helt annet spørsmål. Det vi i det minste har, er den lille vissheten at vi faktisk opplever væren, at vi opplever å være bevisste. Og kombinert med å bruke vitenskapen til å utforske den fysiske verden, så kan denne opplevelsen være nøkkelen til å en gang grunnfeste kunnskapen vår.

LES OGSÅ: [Usanne analyser og ålreite begreper](#) • [Min dom og din dom](#)

Litteratur:

Edmund L. Gettier Analysis 23 Vol. 23, No. 6 (Oxford University press, juni 1963), s. 121.)